

20 ՓԱՐԱ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱԽԱԳԻՏՈՒՄ ՈՐ ԵՆ ԲՈՒՆ ԳՐԱԳՐՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՈՒԿԱՐԱՆ
ԱՐԴԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐՈՒՄ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆՈՒԼԻ

دردله غلده نورادونكيان غانده
غزني ادارسته

Direction du Journal AREVELK
Noradouglian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

Ե. ՏԱՐԻ, 30 ՅՈՒՆԻՍ, 1890

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՄԻ ԳԵՐԱԴԱՆՑ
ԹՄԱՐԵԻԼԸ

Նախնի մեր ֆրանսական հանգանի
իւր յուլիս 1 ի թուով ընդարձակ յոգե-
ութեամբ մը հրատարակած է Կերմանայ
Պրեմիայի տնտեսական ծախսերի վր-
այ՝ Արքէն, քաղաքական տնտեսկե-
տով ալ, համապատասխան դէմ հա-
մադրանքներով մարտահրաշխագիտ-
ութեամբ Կերմանայ մէջ կար 1870 ին
ժողովարարի վրայ և 1866 ին Աւստրիոյ
վրայ տարածած յայտարարութիւնն
յառաջ, որով Բրուսելի գերազանցու-
թիւն ձեռք բերած Կերմանայի Պե-
տական ժողովարարի մէջ, 1856 ին Կերման տն-
տեսագէտ Ռոյշեր դրած էր. «Կերման
ազգութեան համար յոյժ կարեւոր է
որ իւր գաղութական ուղղութիւնը գեղ-
յարեւելեան եւրոպայ, հունգարիոյ,
վալաքիոյ, Պոլիկարիոյ և Փոքր Ասիոյ
բարեբեր երկրացի մէջ Այս խաղաղ
յառաջդիմութեան չնորձի կրնանք
ստեղծել նոր Կերմանի մը, որ իւր
տարածութեամբ, բազմամարդու-
թեամբ և հարստութեամբ գերազան-
ցէ ինչ Կերմանի, և Ռուսիոյ և հա-
մապատասխան դէմ հզօր պատուար
մը լինի»:

Պրանսական հանգանի խմբակիրը
կը ցուցնէ թէ Կերման տնտեսագէ-
տին 36 տարի յառաջ գծած այս
հիմնադիր կէտ առ կէտ կը դարձա-
գրի:

Այսօր օսմանն անհանգիստ մէջ կը
ծառայեն և կարեւոր պայքարներ կը
վարեն ժող տէր Կոյց փայա, Բամի-
հեօմեր փայա, Ռիսիֆօ փայա, Հոյ-
պէ փայա, Պրուս փայա, Շիլիէն փա-
յա: Օտմ. Կառավարութիւն իւր պաշ-
տօնակիրութիւնն աւելցնելու և իւր
բանակը լաւագոյն կազմակերպելու
կարեւորութիւնն ըմբռնած է, և
պէտք եղած նոր զենքեր կը գնուին
Կերմանիայէն:

Կ. Պոլսոյ, Ալեքսանդրի, Պէրսի, Ե-
րուսաղէմի, Ալեքսանդրիոյ Կերման
գաղութականութիւնը ընկերակցական
սքանչելի ուղիով մը կը դարձնեն: Կար-
ծես իրենց հետ կը տանին իրենց
գերմանական շարժումները:

Պրանսական հանգանի կը ցուցնէ
նաեւ թէ որչափ հոգածութեամբ
Կերմանը կը մտնեն Պարսկաստան եր-
կրները իրենց առեւտրական և ար-
հեստական ձեռնարկութիւններն յա-
ռաջ ջրով: Կերման գաղութականութե-
անց առեւելէն կ'երթայ հրեայ յա-
ռաջագահներու ստուար խումբ մը,
որք ճամբայ կը հարթեն, Այսպէս Ե-
րուս. Պոլիկարիոյ մէջ, Պալէստինե-
ական Ալեքսանդրի իշխանին անկու-
մէն և Ֆերիսիանտ իշխանին հաստա-
տումէն ի վեր, Պ. Պ. Սիմաթիոյովի
եւ Նալիկի վարչութեան ներքեւ,
Պոլիկարիա տնտեսական տեսակէտով
բաց կը մնայ Աւստրիայուց առջեւ:
Կերման կամ Աւստրիայի Հրեայը

ԱՐԵՎԷԼԿ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱՆԱՆՈՒՄԻ ԳՐԱԳՐՈՒՄ

Կ. Պոլսոյ համար	Երկրորդ համար	Երրորդ համար	Չորրորդ համար
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100
100	100	100	100

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Պոլիկարիոյ մէջ միայն հաստատուեցան,
այլ և Մակեդոնիոյ և Թրակիոյ օսման-
եան գաւառացի մէջ դարձեալ ձեռ-
նարկեցին, Սոփիայի մէջ թողով Կեր-
մանիոյ և Աւստրիոյ սերտաւարական
տանց և հարտարարութիւններու
ներկայացուցիչներ, երկրին բնական
հարստութիւններն ընդարձակ հիման
մը վրայ շահագործելու նպատակաւ:

Վիեննայի և Փէշխայի սերտաւար-
ական, առեւտրական և արհեստա-
գործական կարեւորագոյն հաստա-
տութիւնը և բոլոր յաջգիտական
տունը իրենց ներկայացուցիչներն ու-
նին Սկիանիի մէջ, որ Եւս քան զԵւս
կարեւոր կեդրոն մը կը դառնայ տնտե-
սական և քաղաքական տեսակէտմբ:

Կերման գաղութականը մասնաւոր
խառնով մը կը դիմեն ի Փոքր Ասիա,
ուր բնական հարստութեան շատ մը
աղբիւրներ գտնուի իւր կողմէն, և ու-
րոյցն Եւրոպեան արուեստի և ձեռ-
ներկութեամբ կը յուսացուի մեծամեծ
օգուտներ քաղել:

Խորագիրն իմացել է նաեւ թէ
Վիլհէլմ Կայսեր ի Կ. Պոլսոյ գտնուած
միջոցին Կերման գետագետ Պ. Ֆրանկ-
տուիլի և Կոյց փայա Ն. Վեհախառու-
թեան ցոյց տուեր են Աւստրիոյ ժը-
րադրեալ երկաթուղւոյն յատակա-
գիծին, որոյ վրայ նշանակուած էին
այն վայրերն ուստից պիտի անցնէ զի-
ծը: Վիլհէլմ Կայսեր ցոյց տուեր է այն
կէտեր ուր Փոքր Ասիա դիմով գեր-
ման գաղութականը շահաւորապէս կըր-
նան հաստատուի, և թէ իրենց և
թէ երկրին օգտակար լինի:

ԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ Ի ՖԵՐՈՒՍՏ

Փարիզի մէջ հաստատուող Կերման
մարդոց Ընկերութիւնն 40 տարի յա-
ռաջ կազմուած է ի ձեռն Պաուս Թէլ-
յորի, հարուստ մարդասէր և մեկե-
նաւ, և այս Ընկերութիւնն այնքան
օգտակար հանգիստացած է որ այսօր
իւրին անգամ կը գտնուի զրէթէ
մեծ ժողովարարի որ իւր զրջով կ'աղ-
բի: Ընկերութիւնը միջոցաւ որ ֆը-
րանսէրն ունի իւր տրամադրութեան
ներքեւ: Տարեկան բաժնեկիրն 12
ֆր. է միայն: Ամեն տարի Կառու-
թիւնը Ընկերութեան քարոզու-
թիւն թողութեան իրեն մէկ մէկ հա-
մարները երկու միլիոն տոմարի հա-
մար մեծ վիճակահանութեան մը համար,
և ժամանակ առ ժամանակ պարա-
հանգէտներ և ուրիշ հանդէսներ կը
տարուին որք Ընկերութեան արկղերը
կը լցուն, ինչպէս այս օրերս ալ մեծ
պարահանութեան մը պիտի արուի: Ինչ
կընէ այս դրամականութիւնը — ըստ
գործ կընէ ֆրանսական գրականու-
թեան քաղաքականութեան ու գաղա-
թեան տեսակէտով: Առաջնակարգ
ներկութեան մէջ գտնուող ամեն ընկե-
րի օգուտութեան կը հասնի, բայց այն-
քան փափկանկատութեամբ որ ալ
ձեռքին տուած նպատար ձայն ձեռ-
քը չիմանար: Նաեւ 500Է միլիոն
1,200 ֆր. ի թողակներ կուտայ իւր
այն անգամը որք առնուաքն 25 տա-

րիէ հետեւ անգամ են: 500 ֆր. ի թու-
յալ կ'ընդունի այն գրագէտ որ ար-
դէն 25 տարի անգամ գտնուած է,
և տարիներուն հետ մէկտեղ աւելա-
ւոր, թողակ կընայ հասնիլ մինչև 1,200
ֆր. ի խալց աւելի կարեւոր ծառայու-
թիւններն ալ կը մատուցեն զարգէտ
գասուն: Իրեն անգամ գտնուող գրա-
գէտներուն եւ հրապարակողներուն
երկրին հրատարակել կուտայ լրագրաց
և հանգիստեց մէջ կամանդոն հեղինակած
թատերադրութիւնները ներկայացնել
կուտայ թատերներուն մէջ, կամ տը-
պարտաց հետ կը բանակցի եթէ
զրք է տպուելիք, և իւր այս միջ-
նորդական և պաշտպանողական հզօր
աշակցութեան համար աննշան վարձը
և հանգիստը: Նաեւ, շարունակ գոր-
ծի վրայ կը պահէ աշխուժ գրա-
գիրներու ստուար բանակ մը, որք
զրէթէ ամեն երկրի մէջ ամեն լեզուով
հրատարակուած գիրքերը կ'ընդունին
կը կարդան, և թէ Ընկերութեան
անդամ գտնուող ֆրանսացի գրագէ-
տի մը և է գրքը, կամ գրքէն
հատուած մը բանագործութեամբ թարգ-
մանուած, ընդօրինակուած կամ ար-
տադրուած գտնեն, դատ կը բանեն
բանագործ հրատարակիչ, թարգմանչին
կամ հեղինակին դէմ, և միշտ կը ըս-
տադրուած գտնեն, իւր կողմէն ըս-
տադրուած ֆրանսացի հեղինակին,
Բանագործին ալ գիտնալով Ընկերու-
թեան զօրութիւնն և ազդեցութիւնը,
ընդհանրապէս կը զգուշանան դատի
մտնել, և իրաւարոճութեան կը փու-
թան: Բայց չեն կարծիք որ ֆրան-
սայի այս գրական Ընկերութեան գրա-
գիրք մեծ ուշադրութեամբ կարգան
հայերէն թարգմանութիւններ և հե-
ղինակութիւններ: Գի թէ այսպիսի
սովորութիւններ մ'առնեային, հայ
ստղագիրը, հայ հեղինակը, հայ թարգ-
մանիչը, հայ լրագրագետը չէր մնար որ
ստղագիրը չվճարէր ֆրանսացի գրա-
գիրաց ընկերական սնունդին, և յի-
տի ինչով պիտի ապրէր:

Յաղարհ Էֆենդի Սրապան, որ
«Մեր Գրականութիւնը» խորագրով
ընդարձակ յօդուած մը հրատարա-
կած էր լրագրոյս ուրբաթ ևսուր
(յուլիս 27) թուով, կընայ ինչը օրի-
նակն այս ֆրանսական գրական ընկե-
րութեան, ինչն որ ի վերջ իւր յօ-
դուածին կ'առաջարկէր կարեւորութիւն
հայ գրականութեան քաղաքական
նշանակութեան մը: Եթէ ֆրանսականին
հետ մեծ ազդի մը մէջ, յորում գրա-
կան արտադրութիւնը՝ ֆրանսական
լեզուին շնորհիւ՝ արեւմտ մեծ սղա-
նուած ունի, գրագէտը կը կարո-
տէ քաղաքական և պաշտպանող ընկե-
րութեան մը, որչափ աւելի կը կարո-
տէ մերկայի նման նման ազդի մը
մէջ, և մերկայի նման սահմանափակ
լեզուին մը մէջ, յորում գրական արտա-
դրութիւնը ի հարկէ քի կը սպառնի,
և հեղինակները նիւթական մեծագոյն
գոտարկութեան ընդհարակ կը գոր-
նուին: Իստիկով ֆրանսական Société
des Gens de Lettresին վրայ, բնա-
կանապէս կ'առաջնորդուին ոյժ տա-

լու մեր յարգող աշխուճակին բանա-
ւոր եւ կարեւոր առաջարկութեան:
Բայց եթէ ֆրանսայի մէջ իսկ Մեկե-
նաս մը պէտք եղած է այսպիսի հա-
տատութեան մը սկզբնաւորութիւն
ընկեր համար, աւելորդ է յիշեցնել
թէ առանց Մեկենասներու անկարելի
է Հայոց մէջ իրագործուիլ այդ բա-
նաստը և կարեւոր առաջարկութեան:

ԱՌԱՍՈՒԹՅՈՒՆ ԲՈՒՇԱՅԻՆ

ԲՈՒՇԱՅԻՆ արուեստի ուսումն,
այլ մասնաւոր կըրտութիւնը տա-
րօրեակ հրապոյր մ'առնեալ կը թուի
Միացեալ Նահանգաց Երիտասարդու-
թեան համար: Մինչ Գերմանիա 45 միլի-
ոն բնակչոց բաւ կը համարի 30 հազար
թիւի (ամբողջ զօրաբանակ մը) Գեր-
մանիոյ զինուորական վերջին դրու-
թեան համեմատ: Այսինքն, 1,500
հազար համար մէկ թիւի կ'ունենայ, և
այսինքն 935 թիւի կ'արտագրէ իւր
Համալսարաններն: Մինչ Գերմանիա, 38
միլիոն բնակչոց, 11,935 թիւի ունի,
այսինքն 3,167 հազար համար մէկ բը-
թիւի, և տարին 624 թիւի կը հանէ
իւր Համալսարաններն, ահա Միացե-
ալ Նահանգներն, ամեն բանի մէջ
արտակարգ, թիւկաց թուով մասին ալ
արտակարգ է. զի 60 միլիոն բնակչաց
համար 100 հազար թիւի ունի, այ-
սինքն 600 հազար մէկ թիւի, և տա-
րին 3,740 թիւի կը հանէ: Անգլիա
Միաց. Նահանգներէն ամալիապէս ետքը
կուգայ: Որովհետեւ 35 միլիոն բնակչաց
համար 28,348 թիւի ունի, այսինքն
1,234 հազար մէկ թիւի: Ինչն է որ Ամե-
րիկայի մէջ արեւմտ բարձր է թիւի-
թեան պարագայը երիտասարդաց հա-
մեմատութիւնն: Ուրովհետեւ քնու-
թիւնը գիւրիւն և Ռուսիոյ թիւից
կարելի եղածին չափ կարծաւոր
է, և մտեց քննութիւն անգոյ է
գրթիլ: Միւսեւ երկու տարի յառաջ,
մտեց քննութիւն ընտ հարկաւոր չէր
մտնելու համար ինչ ետքը Նահան-
գին թիւիկան Համալսարանի մը մէջ,
և գրթիլ ուրիշ ամեն Նահանգաց Հա-
մալսարաններուն մէջ: Յայնմ հետեւ
յառ պարզ քննութիւն մը կը պահան-
ջուի Նիւ Եորքի Նահանգին մէջ, և այս
կանոնի իսկ Նիւ Եորքի Համալսարանա-
կան կրթարանաց ոմանց առաջարկու-
թեամբ այնքան չափաւորեցաւ որ կա-
րելի է թիւիկան Ռուսիոյ երեք տա-
րիներու միջոցին անցունել մտեց քն-
նութիւնը, փոխանակ Համալսարան
մասն պահանջ անցունելու: Արդի ըն-
կերացով յուսայի է սակայն թէ որ մը
յեղաշրջում յառաջ գայ ամերիկե-
ան հանրային կարեւոր մէջ, և
քննութիւնը աւելի խառնուած և բարձ-
րութեան արուեստն աւելի խառնապա-
հանութեամբ աւանդուի ամերիկեան
Համալսարանաց մէջ:

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ՀԱՄԱԴՈՂՈՒՄԸ

Անցեալ շաբթուն ի Բասէլ, Գեր-
մանիա, նորօրինակ Համաժողով մը
գումարեցաւ, որ երկու օր տեւեց,
երկար վիճարանութիւններ ունեցաւ,

շատ մը բանախօսութիւնք եղան, բայց
և անպէս բաւ մ'իսկ շարտաւանդու-
ցաւ: Այս էր Խուլ-Համբերու գերմա-
նական Համաժողովն, երկու հարիւր
խուլ-Համբ պատուիրակներ եկած էին
Հէտ-Նասաուէ, Հանովերէ, Վէսթֆա-
լայէ, Թուրինգիայէ, Սաքսոնիայէ,
Եւր, Կարեւոր ինտըրց վրայ վիճա-
րանութիւնք եղան ընդ նախագահու-
թեամբ Բասէլի Պ. Վուլմերի: Ի վերջ
խորհրդակցութեանց, ի պատիւ Կա-
սեր բաժակահաւ մ'իցաւ, որուն ան-
գամը սիրով պատասխանեցին՝ ոտ-
քի վրայ ննելով և իրենց զգացումն
ներն արտայայտելով պատշաճ ձեւե-
րով, դիմաց, շրթանց և ձեռաց կա-
նոնական շարժումներով, որով կրթեալ
խուլ-Համբը այնքան զիրար կը հա-
կընան իրարու միտքը:

ԻՏԱԼԻԱՆԱՍՏՐԵԱՆ ԽՆԴԻՐՆ

Դեռ չմեցաւ «Փրօ Փաթիւրի» գրա-
կան և կրթական ակթիւն կամ ընկե-
կերութեան լուծման ինչորէն, որ ի
տալիոյ մէջ իտիւրի յուզում է Թրեւ-
թիւնի մէջ ատարեն գաւառին մէջ ալ
ինչ ինչ գէպեր յառաջ բերած է ար-
դէն: Թրեւթիւն և Թրեւթիւնի իտալե-
րէն լրագիրը կը գրեն ամեն օր թէ
աւստրիան ոտակաւորութիւնը բաւա-
կան պատճառ չունէր Փրօ Փաթիւրի
անունը կրող կրթական մարմինը լու-
ծելու: Հառաջ Տէլէֆոն կարեւոր
թիւի, որ իտալական ինտըրց վրայ
մեծաւ անկողնակալութեամբ և հե-
ղինակութեամբ կը խօսի, հրատարա-
կեց Թրեւթիւնի ոտակաւորութեան տես-
չին և փաստաբան Պ. Տորտիի պաշ-
տենագրերն: Այս փաստաբան նա-
խագահ է տեղական մասնախմբի մը,
որ այդ քաղաքին մէջ պիտի ընդու-
նէր Փրօ Փաթիւրիայի անդամները:
Պաշտենագրերէն ի կրեւի թէ ոտա-
կաւորութեան տեսուչը կանխաւ հա-
ւանած էր ի նպատակ Փրօ Փաթի-
ւրի տարուելը հանդիսին հիմնա-
գործին, բայց և այնպէս աւստրիան
կառավարութիւնը ծայրագոյն խառու-
թեամբ չարժեքեաւ այն մարմնին դէմ:
Նաեւ, աւստրիան իշխանութիւնը
Թրեւթիւնի գաւառին մէջ Բիւնի քա-
ղաքապետին պաշտենագիր մ'աղղե-
լով, արտօնած էր իշխանութեան մը հա-
տատուութիւն ի պատիւ Տէլֆ. Բարցոյ
մը Պարթիւրիի, առաջին նախագահին
Փրօ Փաթիւրիի: Սիպիլիսիոյ վրայ
արձանագործութիւն մը հանգուցելոյն
բարեմատութիւնները պիտի թուէր:
Բայց մի քանի շաբաթ ետք իշխա-
նութեան կարծիքը փոխելով, արդի-
ւեց այս անկողն արարողութիւն: Տէ-
լէֆոն, պատմելով այս իրողութիւններ,
միջամտեց ռժով մը կը բացագանչէ:
«Աւստրիա», միշտ Աւստրիա:

Յայնմ հետեւ հեռագիրը ծանոց թէ
Թրեւթիւնի գաւառին մէջ ոտակա-
ւորութեան ընթացքը իտիւրի վրայ պա-
նասած է տեղական ժողովրդեան, որ
ստուար մեծամասնութեամբ իտալացի
է, և կառավարութիւնն հարկ գա-
ւան է Թրեւթիւնի պահապան զօրքն:

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԱՊՈՒՇԱՐԹԻ

Օրվան մը հրատարակեցաւ որ ինչ մի-
լիոն 53 հազար ռուպլի 41% տոկոսա-
րով պարտատուութիւն կը բարձր-
եցան: Արդի իտիւրի երկաթուղւոյն գրաւա-
գրիւն վրայ:

ստուարացնել: Այս քաղաքին նկատ-
մամբ, մանաւ. կառավարութեան փե-
թէ Լոյս պաշտենագիրը զարմանալի
խառնակութիւն մը կ'ընէր անցեալ
օր: Թրեւթիւնն ալ յատկապէս իտալա-
կան քաղաքի մը կերպարանն առաւ
է որ պահապան զօրքն հոն օտարա-
կաններու պէս կ'երեւի: Եւ իրօք օ-
տարականներ են տեղական ժողովր-
դեան համար որ հետէ կը փախչի ա-
նցնել, և Թրեւթիւնն այսօր մեզ կը ներ-
կայացնէ զրէթէ նոյն տեսարանը զոր
Միւս կը ներկայացնէր Լոմպարտիոյ
աւստրիան գրաւման միջոցին, 1859-ին
յառաջ: Մօն. Օրինակով որ այս հա-
տուածները կ'արտագրէր, կը յիշեցնէ
թէ հայկաւակ այս ամեն գոտութեանց
Աւստրիա եւ իտալիա պաշտենագէտ
բարեկամ և նիզակակց կը մնան:

ՊԱՐԱՆԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. Սիմաթիոյով, Պոլիկարիոյ գա-
նալան քաղաքներն այնքան առթիւ,
բանախօսութիւններ ընելով, ի մէջ այ-
լոց կրկնց մի քանի անգամ թէ ա-
ռաջկալ Սիմաթիոյէն (Աղբ. ժողովրդի)
մէջ ընդ դիմադիր կուսակցութեան մը
զոյրութեան կը փառաքի, բայց աւելի
ևս կը փախչուի որ ընդ դիմադիր կու-
ցութիւնն ևս կառավարական կու-
սակցութեան նման ազգային կուսակ-
ցութեան մը լինի, և ոչ թէ Ռու-
սերն ինքնեպէս առատաէր և հակադ-
գային կուսակցութիւն մը:

— Ինչ, բաղաժիւր սերպ պատ-
գամարութիւնը ներկայանալով Ա-
լեքսանդրի պատանի թագաւորին, իրենց
անձնուրոյթութիւնն և հաւատարմու-
թիւնն յայտնեցին: Թագաւորն ամեն
օր կը մասնակցի զինուորական վար-
ժութեանց, և ինչէ վերադարձին,
Պալիկարի Պետրի բանակապետին մէջ պի-
տի ընելի ընդ երկար, անձնապէս
վարժուելու զինուորական կենաց և
մարզանայ:

ԱՆԻՒԼԻԱՆ ԵՒ ՖԵՐՈՒՍՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԵՐԺՈՒՄԸ ԶԻՆՈՒՄԸ
ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԶՈՐ

Շարժվել իրիկուն, Կատարան և Կր-
բանական գործող նախարարության
կողմից առ Ասեն, Տ. Խորեն Ս. Պատ-
րիարք Հայրն ուղղելով պաշտոնագիր
մը եպարքոսական հրամանաւ կը ծա-
նոցանէ թէ Ն. Ամենապատուու-
թեան հրաժարական ընդունուած
չէ կայս. կառավարութեան կողմէ և
թէ Տ. Խորեն Ս. Պատրիարք Հայրը
կը հրաւիրուի ըստ առաջին շարու-
նակի Պատրիարքական պաշտօնը:

Դարձեալ շարժվել իրիկուն Դատա-
կան և Կրօնական գործող նախարար-
ութեան կողմէ ընդարձակ պաշտո-
նագիր մը հարգողութեամբ Ազգ. Պատ-
րիարքարանին, Այս պաշտոնագիր պա-
տաստան է այն յիշատակարարն որ
ասկից առաջ եկեղեցական Համագու-
մար Ժողովոյն կողմէ պատրաստուելով,
Ս. Պատրիարք Հօր ձեռամբ մատուց-
ուած էր կայս. կառավարութեան:

Դարձեալ շարժվել իրիկուն Դատա-
կան և Կրօնական գործող նախարար-
ութեան կողմէ ընդարձակ պաշտո-
նագիր մը հարգողութեամբ Ազգ. Պատ-
րիարքարանին, Այս պաշտոնագիր պա-
տաստան է այն յիշատակարարն որ
ասկից առաջ եկեղեցական Համագու-
մար Ժողովոյն կողմէ պատրաստուելով,
Ս. Պատրիարք Հօր ձեռամբ մատուց-
ուած էր կայս. կառավարութեան:

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆԻՆԻՍ

Փետրուարի 12-ին, Պատրիարքարան
Ասեն յատուկ մանաւոր շրջաբերակի
նաւ մայրաքաղաքին եկեղեցական ազգ-
քանակային յանձնարարութեամբ, որ ազ-
գարանին քանակային միջոցաւ աստ ա-
մենապատուու զգալուն գաւառացի ազ-
գայնոց, որոնք զի իրենց գաւառի առաջ-
նորդն ամուրի և ամուսնութեան ապա-
միջանկեղծ հաստատող վիշապարի ստանա-
նալի և ապա զիմեք ի Պատրիարքարան ի
ստացունմ հրամանի նշանակութեան և
պատման:

Բայց նկատելով, որ Հայաստան տոյն
ազգարարութեան թագաւ գաւառացի
ազգայինը առանց ազգային վիշապարի
ներկայանալով կը ծանոցանա փոխանոր-
դարանի վրայ, հարկ կը համարուի զը-
րազարանալ իսկ ազգայինը, որովհետ ի
նախ ստանալ իրենց ամուրի և ամուս-
նութեան ապա-միջանկեղծ հաստատող վի-
շապարին իրենց առաջնորդներէն և ապա
զիմեք ի Պատրիարքարան, ապա թէ ոչ ի-
րենց թախանձանքներն անսխիւ պիտի
մնան:

Բնիկ վանքի աշխ. Մկրտիչ անուն ազ-
գաւ ազգայինը մը փոխանորդարան յանձ-
նարարութեամբ խնայողութեան զիմե-
քով կը յայտնէ թէ 14-15 տարեկան, մի-
ջանկեղծ, զեղեկանք, յոնքներն ազգաւազ,
ծաւի աշու, զիմեք ու բերանն փոքր, ան-
պիկ, զեմք կոր և ճերմակ, անձամբ
նիշար և անուր Քրիստոս պատանի
տան և շորս օրեր ի վեր մայրաքաղաքին
Շէյխ Տափալտ խանին անյայտ եղած է և
ցայսօր՝ հակառակ կատարուած հետաքո-
տութեանց՝ չէ գտնուած: Առաջ յիշեալ
Մկրտիչը լայնակն կը խնայէ որ կորուս-
եալ պատանւոյն կիսամար տեղեկութիւն
ունեցողն հասի հարգողն:

Պէտքից զիմեք ի Ս. Լուսինական օրիոր-
դաց վարժարանին միջանկարախու-
թեան հանդէպ կատարուեցաւ երկի ա-
ռաւում իրենցականութեան երկուս ընտ-
եալ թաղականն մը: Սոյն կրթական
հանդիման նկարագրութիւնը պիտի հրա-
տարակենք վաղուան թուով:

Մեր այս աւուր երրորդ երեւոյն մէջ
կ'սկսիք հրատարակել Ընտանեկան Առող-
ջապահութեան վրայ օգտաւան յոգ-
ուածներու շարք մը, զորս կը գրէ Տաթևի
Գառապեան էֆէնտի:

ՄԵՐԺՈՒՄԸ ԶԻՆՈՒՄԸ

Այս օր կ'սկսիք հրատարակել Ֆր-
րանսայի ամենէն աւելի ժողովրդական
հեղինակներէն մէկը, Էմիլ Զոլայի մը
մէկ կարի հետաքրքրաշարժ վեպը,

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

Հանքանոսի վիշապարան թաղա-
հանք գրելը շատ քիչ անգամ ի յոյս
ընծայած է երկի ուր ուր չանկանա-
թեան հասնի ամբ աստիճանին որ
ունեցողտ անհամար թիւով արձանի
կուտար գրքին էջերը: Եւ ինչպէս ան-
շուշտ մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի
կարդացուի ընտիր վեպերու սիրողնե-
րէն:

ԱԶԳ

Հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուաց վը-
կայեալ առաջնակարգ ուսուցիչ մը որ քա-
ղաքում է նաեւ թուրքերէնի եւ այլ ուս-
ման, եւ ծանօթ է ազգային եւ
օտար բարձրագոյն վարժարանաց մէջ իւր
վարձած պաշտօններով պատրաստ է
մայրաքաղաքին եւ կամ գաւառային կե-
րտներու մէջ պատճեն ստանձնելու:
Գիմէկ Արեւիկի Խմբագրատունը: 346

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆԻՆԻՍ
ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԶՈՐ

Բերայի կառավարի անուանեցաւ
Հիւսէյին Հասիպ էֆէնտի, տնօրէն թա-
ղապետութեան Զ. շրջանակին (Բերա):
Թաղապետութեան Զ. շրջանակին
տնօրէն անուանեցաւ Մամիտ փաշա,
տնօրէն օտար մամլոյ գիւհանին:

Այս առիթով Մամիտ փաշայի ու-
նեցած Բուսէյի Պէյրեպէյիութեան
աստիճանը փոխուելով Պալաի բարձ-
րացաւ:

Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուե-
ցաւ Աղբիւնուպոլոյ երեւելիներէն
Բաւիմ պէյի:
Սանիկի Միւսէյի աստիճան՝
կայս. անձնական Գանձու առաջին
արկայալ խալի էֆէնտի:

Սանիկի երկրորդ աստիճան՝ Աղ-
բիւնուպոլոյ երեւելիներէն Վասիկ
պէյի և Պէրուի խալի Ժողովոյ ան-
դամներէն Մէհմէտ էֆէնտի:

Սանիկի աստիճան և հինգերորդ
կարգի Մէհմէտի պատուանշան՝ Խա-
լիկի թաղապետութեանց անձնակ
քարտուղներէն Իպրահիմ Էմէմ
էֆէնտի:

Սանիկի աստիճան՝ վաճառական
Իզէթ էֆէնտի, Կիւմիսիանէի թա-
ղապետական բժիշկ Սաւաթ Մուսթա-
ֆա էֆէնտի և Սեֆերիկ գաւառա-
կին թաղապետական բժիշկ Յարու-
թիւն Գրիգոր էֆէնտի:

Առաջին կարգի Մէհմէտի պատ-
ուանշան տրուեցաւ Սանիտ փաշայի,
որդի եղբայրացի բրէն Հայիմ փա-
շայի:

Երկրորդ կարգի Մէհմէտի Եւսե-
նայի հրամանատար Միւսթաֆա Մուս-
թաֆա Թաշիր փաշայի:
Երրորդ կարգի Մէհմէտի Վեհ-
Սուլթանի երկրորդ հանդերձապետ
Իլիսա պէյի և հրապանակի Մէհմէտ
Էմիլ փաշայի:

Չորրորդ կարգի Սամիկի Պարա-
սի գաւառին հայտնակալ Վահիդ է-
ֆէնտի և Խալիկէճի գաւառակին Նա-
իպ Հասան էֆէնտի:

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏ

Մեծ-Եղարքոս Բարձր. Բեռնի
փաշա շարժվել օրը կայս. պալատ գը-
նաց և Վեհ. Սուլթանին ներկայանա-
լով՝ Ն. Վեհափառութեան ինչ ինչ
հրամաններն ստացաւ:
Ն. Բարձրութիւն յետոյ Բ. Դուռը
դարձաւ:

ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ ՀԵՐԲՈՒՄ

Երեկ թուրք լրագրաց մէջ հրատա-
րուեց Ե Տպագրարան Տեղուի Բան հե-
տեւեալ պաշտօնական հերբում:
Տէյի Նէ-Երաղի իւր հրատա-
րակած մէկ հեռագրոյն մէջ, զոր կ'ը-
սէ թէ Երեւանին ստացած է, ծանու-
ցած է թէ Մայ չլրացաւ թիւրքերն
ուզած են լուր տանի Հայ հարս մը,
թէ այդ պատճին հայոց և փրկուելու
միջին կուի մը տեղի ունենալով եր-
կու կողմէն մէկ քանի հոգի իսկ
են և թէ հայերէն վախճանի չափը
բանտարկուած են:

Կայս. կառավարութիւնը տեսնե-
լով այս հրատարակութիւնն, անմիջ-
պէս քննելով իրենց ձեռնարկած և հա-
տատուած է թէ այդ հեռագրոյ պա-
րունակութիւնը լինումական ոգւով
արդիւնք և բարբոթն անհիմն է, Հե-
տոյ արքայ այդ հեռագրոյ պարունա-
կութիւնը պաշտօնապէս կը հերքուի:

23 Ձիւնի 307
28 Յուլիս 306

ԹԷՎԻԹԻ ՓԱՇՏԱ

Պրիւիւն օսմանն զեպան Թէվ-
ֆիդ փաշա շարժվել իրիկուն մայրաքա-
ղաք Ժամանեց արեւելեան ճակըն-
թաց կառավարութեան և ուղղակի կայս.
պալատ գնաց:
Ն. Վեհափառութեան յետոյ այցելու-
թիւն տուաւ Բարձր. Մեծ-Եղարքոս
սին և Արտաքին գործոց Վեհ. Նա-
խարար:

Ի Բ. ԴՈՒՈՒՆ

Նախարարաց Խորհուրդն երկի իւր
սովորական նիստը կազմեց ի Բ. Դուռն
և դրանցաւ ինչ ինչ կարեւոր խնդր-
քանքանակներէն:
Նախարարաց Խորհուրդն նիստէն յե-
տոյ Բարձր. Մեծ-Եղարքոսն ու Ար-
տաքին գործոց Վեհ. Նախարարը
պահ մը խորհրդակցեցան:

ՅԱՆՈՒՄ ՓԱՇՏԱ

Երեւանի նախարար Վեհ. Սանիտ
փաշա, որ մէկ քանի օրէ ի վեր հե-
ւանք էր, բոլորովին պաշարուած ըլ-
լալով, շարժվել օրը իւր պաշտօնա-
ղին գնաց և երկի ներկայ գտնուե-
ցաւ Նախարարաց Խորհուրդի նախն:

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ

Կայս. կառավարութիւնը չէ ընդու-
նէ Յունաց Ամեն. Պատրիարքին հրա-
տարակած:

Այն պաշտօնագրոյն հետ, որով
Դատարան և Կրօնական գործող նա-
խարարութիւնը կը ծանուցանէ Բ.
Դուռն մերժում, ուրիշ երկու պաշտո-
նագիր եւս հարգողութեամբ են ի պա-
տաստանի Տ. Դիմիտրիոս Բ. Պատրիար-
քին յիշատակագրոյն:

Պաշտօնագրոց առաջին, որ կը վե-
րաբերի Սիւրիտայի և Սիւրիպի պու-
րեք եպիսկոպոսաց տրուած Պէրաթի-
ներուն, կ'ըսէ թէ հարկ չկայ վերը-
տին յարուցանել Պէրաթիներու խը-
շիւն, ըստ որում նմանօրինակ Պե-
րաթիներ 1874-էն ի վեր տրուած են
արդէն պուրկար եպիսկոպոսաց:

Երկրորդ պաշտօնագիրը կը վերա-
բերի Պատրիարքարանի առանձնաշը-
նորմանց խնդրոյն որ ժամանակէ մը
հետէ բանակցութեան առարկայ ե-
ղած է, և կը բաժնուի հետեւեալ ե-
րեք կէտերով:

Ա. Ազատագրան և պարենաթոյակ
(կամ Նոթ-Է):

Բ. Եկեղեցականաց երգչաւան Կու-
ուրի:

Գ. Կառուելու իրաւունք:
Նկատելով որ առաջին կէտը զուտ
կրօնական է, կայս. կառավարութիւ-
նը կը հաստատէ՝ այս մասին ի հնուց
անոր Պատրիարքարանին տրուած ֆե-
րմանտի պարունակած տրամադրու-
թիւնները:

Նոյն պատասխանը կը տրուի նաեւ
երկրորդ կէտին, որոյ մասին հին ֆե-
րմանտը գործադրութեան մէջ կը մը-
նան:

Գայով երրորդ և վերջին կէտին
որ կը վերաբերի կառուելու իրաւանց,
Թէյեքէնէ կ'ըսէ:

Թէ յուսուցաւ անձ մը կրնայ
իւր կենդանութեանը ապտուցել կը-
տակ իւր ինչերէր, Բայց թէ
բաց ի իւր քնական ժառանգորդներէն,
ուրիշներուն իւր հարստութեան մէկ
երրորդ մասը փայն կրնայ կտակել,
ինչպէս որ կը հրամայէ Շէյխ օրէնքը:
Գայով անշարժ կայուածոց, Կայ-
ուածները միայն կրնայ կտակել, իսկ
չ-էջները՝ ոչ:

Աստիճան և հայ Դատարան և Կր-
ոնական գործող նախարարութեան
պաշտօնագրոց իմաստը, իսկ վարժա-
րանաց խնդրոց և եկեղեցականաց
դատի կուրուելու մասին որ և է յի-
շատակութիւն չիկայ:

Ուրբաթ օրը, Սինոդն ու քաղա-
քական Ժողովը խառն նիստ ըրին կա-
ռավարական այս պաշտօնագրեր լու-
նու համար, յետ օրոյ որոշուեցաւ որ
այսօր (Երկուրթի) Յանձնաժողով մը
գումարուի Ֆէրիկի Պատրիարքարանին
մէջ, վերոյիշեալ պաշտօնագրոց պա-
տասխանը խնայողութեամբ համար: Այս
յանձնաժողովոյ անդամներն են՝ Երե-
յի, Տէրբոսի և Պուրկարի մետրա-
պոլիտը, Պ. Չորափառու Տիմիթիւ-
րէ էֆ. Ենէիտիւնեա:

Այս յանձնաժողով պատասխանի
ծրագիրը պատրաստելու յետոյ, խառն
Ժողովին պիտի ներկայացուի գյան:

Ըստ տեղեկութեանց Լ. Թէյեքէն,
Յունաց Պատրիարքը կը պնդէ իւր հրա-
տարակածի վրայ:

ՏԷՐՍԻՄ

Բարբերի կուսակալութիւնը, 23
յուլիս թուական հեռագիր մը ուղղե-
լով կայս. պալատին առաջին քա-
ղաքին՝ ծանուցած է թէ Տէրբոսի
Փողկան գաւառակի Դիմիտրի կողմը
գտնուած հեռագիրն օճելով, Տէրբոսի
Տէրբոսի ցեղապետներէն Ապա Հիւսէյին,
Մէհմէտ, Եւսեպի, Իսմայիլ, Սիւրէյ-
ման, Տուրքուլ, Հասան, Էյուսպ, Բա-
յո, Տուրքուլ, Հասան, Սիւրէյման,
Մէհմէտ և Իսմայիլ աղաններ, որը
ցարժ աւագութիւնի կ'ընեն, տե-
ղական կառավարութեան գլխավոր
հնապանութիւն յայտնած և ներու-
ղութիւն խնդրած են: Կուսակալն
համայնք և Տէրբոսի կառավարին
կատարել այն գործողութիւններն, որը
կը գործադրուին այդ կարգի Նա-
ղանդութիւն յայտնողներու նկատ-
մամբ:

ԱՌՈՂՋՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Հիւսէյին եկած հեռագրական տե-
ղեկութեանց համաձայն՝ հրատարակ-
ուած է թէ Երեւան, Նախարարաց օր
հարեւր քան մասին պատասխան են:
Այս մեղադրութեան մէջ ինչ յերեւել-
նի Ժողովոյ անդամ Մէհմէտ Թէվ-
ֆիդ էֆէնտի, որ օրտախ համար Մե-
քէն կը գտնուէր:

ՄԱՆՈՒՄ ԵՎ ՏԻՐԱԳԵՔԻՐԻ

Մուսուլի և Տիւրքալէքի մէջ եւս
հնուցանեալ երկու օրէ ի վեր բաւական
թիւքներն են, Տիւրքալէքի կողմէ
երեք չորս հոգի մեռած են հնապանէ:
Մուսուլի մէջ Արքա անուն տեղի եւս
հինգ հոգի մեռած են այդ հիւս-
նակներէն:

Ներքին գործող նախարարու-
թեան կողմէ տրուած հրամանի մը
վրայ, թաղապետութեան պաշտօն-

եալ փակել տուած են 37 քուրդի և
28 կալի միջնադններ:

Առողջապահական յանձնաժողովին
որոշմամբ թաղապետութեանց տա-
մարդութեանը ներքեւ գրուած բը-
թիկներն երեկ սկսան գործադրել ի-
րենց պաշտօնը:

Գաղապետութեան տեղեկանա-
լով որ Անատոլիոյ Գալաթի տունները
կորսնց չունենալով, գաղապետու-
թիւնը սկսած են, անմիջապէս ձեռք
առաւ հարկ եղած միջոցները:

Թաղապետութեան պաշտօնաւը
սկսած են քարով և հողով լեցնել Պա-
լատի ձորը:

Սպառապետի Դուռն առողջապա-
հական Ժողովոյ անդամ Անիկի փաշա
ի Ձէնկէքէօն և Մարքիտի փաշա Է-
յուպ երկուսով, քննեցին այդ տեղե-
րու ոստիկան-գինուրաց պահակա-
նոցներու և այլ վարչերու առողջապա-
հական վիճակը:

Գալաթի Սանիտը գաւառակի
Գալաթի քուրդի մէջ թիֆոի հիւանդու-
թիւն երեւան եղած ըլլալով, յատուկ
բժիշկ մը զբոսնած է, որ հաստատած
է թէ այդ հիւանդութիւնը պարզ
տեղի որ միշտ կը պատահի ներկայ
եղանակին մէջ, Միայն 7-8 հոգի տե-
ղէ բռնուելու, սակայն դարմանուել են:

ԲԵՐԱՅԻ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Ու թԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄ
Ինչպէս որ կ'ընեն այս աւուր
պաշտօնաւարկութեանց ցուցակէն, Բե-
րայի թաղապետութեան նախագահ
Հիւսէյին Հասիպ էֆէնտի որ Նաղաթ
պէին ոստիկանութեան նախարար ան-
ուանուելէն ի վեր փոխանորդաբար կը
վարէր Բերայի կառավարութիւնը,
վերջնապէս հաստատուած է այդ պաշ-
տօնին մէջ:

Իսկ թաղապետական Զ. շրջանակի
(Բերա) նախագահ անուանուած է օ-
տար մամլոյ գիւհանի տնօրէն Մամիտ
փաշա՝ որում Պալայի աստիճան չնոր-
ուած է այս առիթով: Այս կերպով, Ն.
Վեհափառութեան փոխանակ պէյեր-
պէյի աստիճանաւ փաշա ըլլալու պա-
լայի աստիճանաւ պէյ է, որ աւելի
բարձր աստիճան մըն է:

Բայց ի տարբեր Մամլոյ Դուռն տն-
օրէնքներէն, Մամիտ պէյ ժամանա-
կաւ վարած է նաեւ Կիւմիսիանի կա-
ռավարի, տպագրական տեղի, և Սե-
ֆիլայի կայս. գումարի պաշտօնները,
ն. Վեհափառութեան լեզուաւոր և հմուտ
անձ մը է, վարչական բարձր կարողու-
թիւններով օժտուալ, և իւր այս նոր
պաշտօնի կրուիլն ընդհանրապէս գա-
հաւանութեամբ կ'ընդունուի Բերայի
հասարակութեան կողմէ որ իւր թաղա-
պետական նոր տնօրէնէն մեծ անկա-
լութիւններ ունի այնպիսի միջոցի մը
յորում համաձայնեց իրանքութեանց
երկուցներն ամեն ժամանակ անկի
զգալի կ'ընեն մարդկական միջոցներու
գործադրութիւնն և այլ ազգու տն-
օրէնքներէն:

Մամիտ պէյ երեկ կայս. պալատ
գնաց և իրեն յանձնուած նոր պաշ-
տօնին համար յնորակալութիւն և ե-
րախտագրութիւն մատուց, Ն. Վե-
հափառութեան յետոյ թաղապետական պաշ-
տօնաւորներ իրմալով, գործի ձեռ-
նարկեց:

